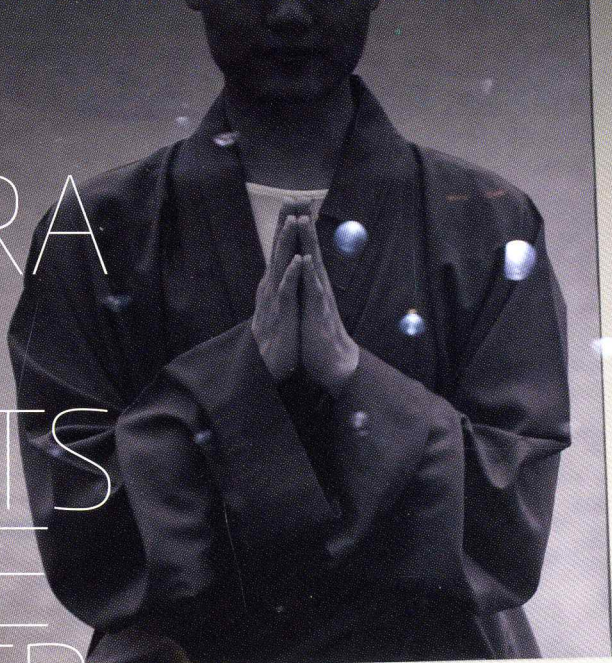
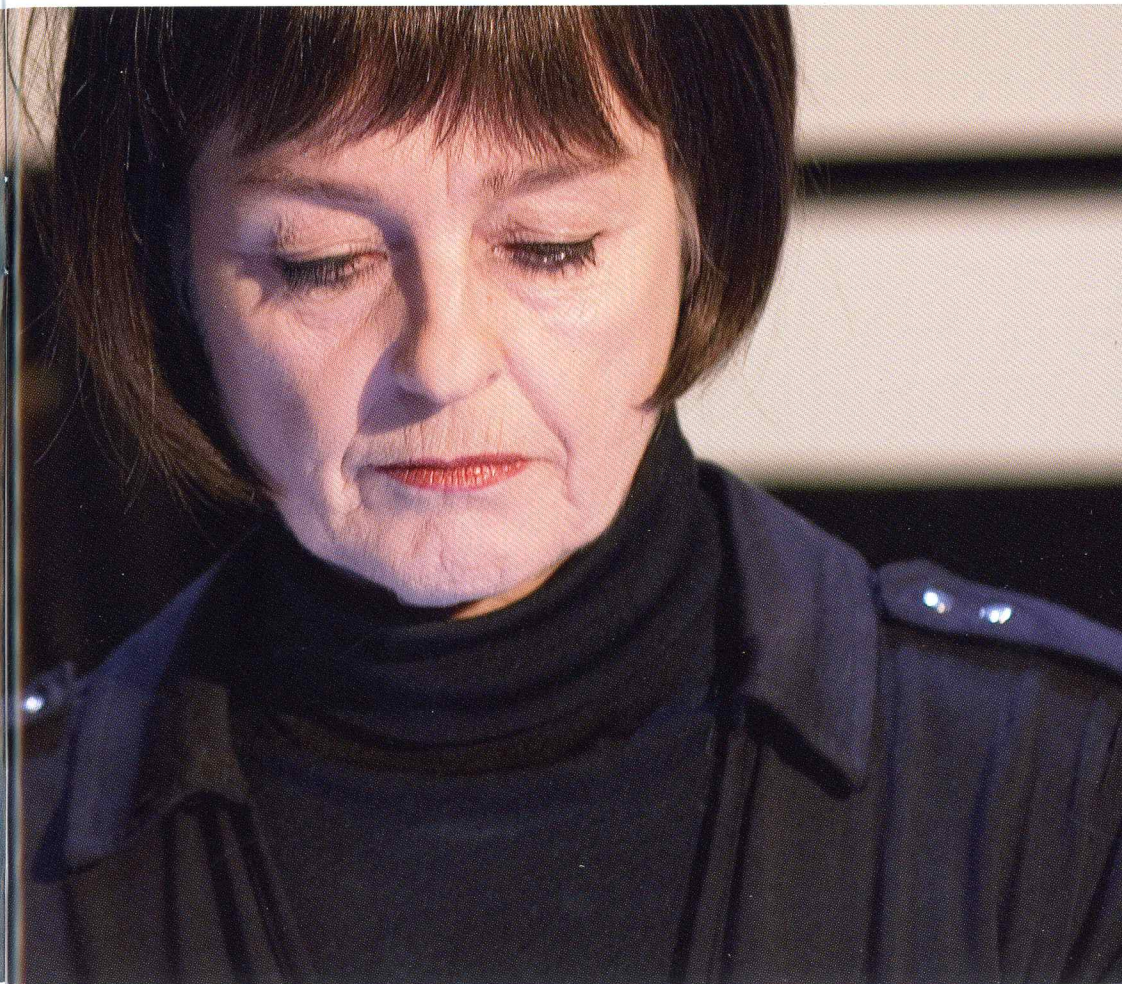


AARHUS TEATER
STUDIO
22.04.09

PETRA
VON
KANITS
BITRE
TÄRER





PETRA VON KANT ER IKKE LIGE TIL

En samtale med instruktør CHRISTOFFER BERDAL

Af litteraturhistoriker JAKOB HOLM

70'ernes Tyskland er kendetegnet ved splittelse, splittelse mellem fortidens dunkle kapitler og ønsket om en bedre fremtid, mellem DDR og Vesttyskland, mellem terrorgrupper og "den kapitalistiske udbytning." Men samtidig begynder også en menneskelig splittelse at se dagens lys. En splittelse som måske er hovedårsagen til en støt stigende tendens i det enogtyvende århundrede: at være et moderne, ensomt menneske.

PETRA VON KANT ER IKKE LIGE TIL

Samtale med instruktør CHRISTOFFER BERDAL

Ved bordet ved siden af sidder en kvinde, hun er enkelt og elegant klædt, solbrillerne er sat op i håret og sørger for, at det falder i en let bue bag ørerne og samtidig holdes væk fra ansigtet. Makeuppen er beskeden, kun det nødvendige der skal til for at markere ansigtets fine træk; nok til at se godt ud uden at vække unødigt opsigt. En højhalset bluse går over i en nederdel i enkelt snit, og slutter i et par høje støvler, der fremhæver benenes længde.

Med andre ord er hun en smuk kvinde. Og ja, jeg har givet hende elevatorblikket, men det har hun overhovedet ikke bemærket, i hvert fald har hun ikke gidet at spille tiden med at kigge op. I stedet er hun koncentreret om sin Mac Air, der er lige så stilren som hende. De er som skabt for hinanden. Da tjeneren kommer forbi hendes bord, opdager han hendes tomme glas og stopper op for at spørge, om der er noget, hun kunne tænke sig. Hun takker nej, og i næste nu er hun ude af døren.

Jeg venter på Christoffer Berdal, han er instruktør på *Petra von Kants bitre tårer* på Aarhus Teater, og det er derfor, jeg har sat ham i stævne. Fem minutter efter kommer han ind af døren, bestiller en kop kaffe og sætter sig.

Petra von Kants bitre tårer er et forholdsvis nyt stykke sammenlignet med mange klassiske teaterstykker, der som regel har et par århundreder på bagen – 37 år for at være helt præcis, hvilket er samme unge alder, som det tyske multitalent Rainer Werner Fassbinder, der både skrev og instruerede *Petra von Kants bitre tårer*, døde i. Alligevel er der forskellige faktorer, der er med til at udfordre en umiddelbar antagelse om, at et stykke, der i år kun kan fejre sin 37 års fødselsdag, stadig er aktuelt i 2009. For det første er stykket om Petra von Kant fra 1972, og verden må jo siges at have ændret sig en smule siden da. For det andet er det et tysk stykke. Tilsammen giver det et Tyskland, der i 70'erne stadig slikker sårene efter Anden

Verdenskrig, og som siden 1961 har haft et jerntæppe tværs igennem sig som et hvidt snit, der deler den tyske bevidsthed i to. Samtidig terroriseres Vesttyskland af Rote Armee Fraction, der med væbnet kamp og likvideringer ønsker verdensrevolution, hvilket blot yderligere synliggør de splittelser, tyskerne befinder sig i. Er Petra von Kant – som person såvel som forestilling – med andre ord ikke et koldkrigslevn, der anno 2009 er stendødt?

STYKKET er ikke betinget af at udspille sig i et Efterkrigstyskland, hvilket også har bevirket at opsætningen er rykket op til at foregå anno 2009. *Petra von Kants bitre tårer* drejer sig om de (køns)roller, som mænd og kvinder er spærret inde i gennem opdragelse, og som er kulturelt betingede i en grad, der rækker ud over et snævert geografisk område. I stedet skal man fæstne sig ved de strømninger, der – uden begrænsning af landegrænser – bevæger sig i den vestlige

verden omkring 1970, nemlig kvindernes og seksualitetens frigørelse. Erfaringen viser, at problematikkerne om kønsroller stadig er aktuelle.

Petra von Kants bitre tårer er fortællingen om modedesigneren Petra von Kant, der efter eget ønske har afsluttet sit ægteskab som følge af, at hun ikke kan udholde de roller, hun og ægtemanden er havnet i. Som alternativ til de traditionelle mønstre, et mand-kvinde-forhold udgør, indleder hun et forhold til den noget yngre Karin i håbet om, at de som kvinder kan undslippe den typiske magtdeling mand og kvinde imellem. Lighedstanken viser sig dog hurtigt at være uholdbar, en smuk utopi, en længsel, der ikke kan indfries. Alligevel kan jeg ikke lade være med at tænke, at kvindernes frigørelse mest hører hjemme på min mors generations generalieblad, mens kvidekampen i dag stort set kun drejer sig om kvotering i millimetermål?

PETRA VON KANT ER IKKE LIGE TIL

Samtale med instruktør CHRISTOFFER BERDAL

JEG VIL FØLGE DIG så langt som til at sige, at Petra selvfølgelig tilhører den sidste generation af kvinder, der oplevede det gamle, patriarkalske samfundshierarki. Derfor er kampen også voldsommere og mere synlig, end den er i dag, men jeg vil stadig sætte spørgsmålstejn ved, hvor langt vi er kommet i ligestillingsprocessen. Forskellen mellem dengang og nu er, at vi i dag taler en masse om ligestilling og ens vilkår. Det uhyggelige og sørgelige ved det, er at de gamle strukturer stadig dunker i blodet på os.

Men naturligvis har vi rykket os. Tidligere, når man indgik ægteskab, var det praktiske hensyn, der bestemte, hvem der passede sammen. Hvorvidt ægteskabet så var lykkeligt eller tilfredsstillende, var en sekundær bekymring. Alligevel rummer den form for ægteskab også positive kvaliteter, for godt nok udstak den nogle rammer og betingelser, man måtte underordne sig, men samtidigt gjorde det også en i stand til at orientere sig. Det er det, vi kæmper med i dag. Med opløsningen af traditionerne må vi finde andre måder at være sammen

på, der dækker alles behov - det vil sige begge køns behov. *Petra von Kants bitre tårer* er netop en undersøgelse af, hvordan vi som mennesker kan være sammen, uden at den ene er i den andens vold. Om vi kan være sammen på lige betingelser, som køn og som mennesker. På den måde inkarnerer Petra vor tids kernekonflikt. At vi så gerne vil bryde med den gamle tankegang, men ikke kan komme på realiserbare alternativer.

Det drejer sig altså ikke kun om kvinders kamp for ligestilling. Men er det ikke for let at sige, at det er kulturen, traditionerne, den fædrene arv, der har plantet de matricer i os, som rollestrukturerne stadig støbes efter? Den franske forfatter Simone de Beauvoir sagde i den moderne kvindekamps spæde begyndelse, at "man ikke fødes som kvinde, man bliver det," men overser vi ikke noget ved udelukkende at udråbe kulturen som årsag? Biologien har vel også noget at skulle have sagt?

DER ER HELT SIKKERT noget biologi i det her, men kulturen har været med til at bevare og konsolidere mønstrene, så selvom den økonomiske og kulturelle udvikling i dag har givet mulighed for, at man kan gøre tingene anderledes, er de så fastgroede, at vi igen og igen falder tilbage i dem. Tænk på, at de to største single-grupper i Danmark er højtuddannede kvinder og mænd med kort eller ingen uddannelse. Det skyldes, at kvinder stræber opad, hvad valg af partner angår, mens mænd stræber nedad. Længere er vi altså ikke kommet. Hvor meget, der oprindeligt skyldes biologi, er i den kontekst underordnet.

Jeg vil gerne tilbage til spørgsmålet, om der findes alternativer til de gamle former at leve sammen på. Arbejdsmarkedseksperter og sociologer taler jo konstant om, at vi i dag lever i et vidensamfund, og at vi derfor er nødt til at udskifte værdier som tryghed og stabilitet med andre, der er mere tidsvarende, hvoraf de tre mest fremhævede er mobilitet, fleksibilitet og omstillingsparathed. Så er

det overhovedet muligt, hvis man efterlever de tre nye dyder, at være sammen med et andet menneske?

JEG TROR, at vi bliver nødt til at spørge os selv, om de tre dyder overhovedet er gældende for os, eller om det ikke nærmere er noget, som arbejdsmarkedet har skabt. At det er et kapitalistisk behov frem for et menneskeligt behov. Jeg tror ikke, at det er muligt som menneske at efterleve sådanne fordringer. Som jeg nævnte tidligere, har mennesket brug for strukturer, ikke for at undertrykke, men for at kunne orientere sig. Men man skal selvfølgelig være villig til løbende at forandre strukturerne. For i det øjeblik, man har strukturer omkring sig, er det også meget lettere at åbne sig over for nye ting, over for det ukendte. Men det med, at alle muligheder skal være til rådighed hele tiden, er skruet uden ende, for så ender man jo i en ensomhed, hvor man er tvunget til at være selvtilstrækkelig, og det er intet menneske i stand til - forhåbentlig ikke.

PETRA VON KANT ER IKKE LIGE TIL

Samtale med instruktør CHRISTOFFER BERDAL

Den sidste tilføjelse får mig til at tænke på kvinden fra før, og jeg kan ikke sige mig fri for at havde tænkt det samme, da jeg så hende sidde bøjet over sin Mac med opslået kalender og mobilen liggende klar ved siden af. Gad vide, om hun ikke nogle gange føler sig ensom – og gør Petra?

ENSOMHEDEN ER HELT klart et af de bærende temaer i *Petra von Kants bitre tårer*. Når tingene ikke længere er givet på forhånd, når vi selv må opfinde de regler og rammer, vi vil indgå i, er der altid en stor risiko for, at vi ender i ensomheden. Det stiller jo enorme krav at skulle skabe sine egne rammer, og lykkedes det alligevel, ligger ensomheden altid på lur. Hvordan får man de strukturer, man har sat for sit eget liv, til at harmonere med et andet menneske, der også har skabt sine egne rammer og regler? Den konflikt, der kan komme ud af et sådan møde, kan gøre det tillukkende at vende tilbage til de gamle samværsformer, hvor kønsrollerne er tydeligt defineret.

Det er med andre ord ikke kun kvindens kamp, man ser i forestillingen, men menneskets kamp

for at finde en balance mellem sig selv og et andet menneske? Det handler netop ikke om et enten-eller mellem undertrykkende kønsmønstre og uafhængig ensomhed, men i stedet om en afvisning af begge, et hverken-eller. Det lyder som en næsten umulig opgave, et utopisk projekt?

FASSBINDER VAR i sin undersøgelse helt sikkert langt mere kompromisløs, end vi er i dag, i hans øjne kommer mennesket ikke længere end til det enten-eller, du omtaler, hvorfor der hos Fassbinder ofte er en vis grad af uforløsthed. Til gengæld tror jeg, at vi i dag – 37 år senere – står med en større forståelse af, at kompromiset er en nødvendighed – det behøver ikke at være i negativ forstand. Det store spørgsmål for den enkelte er, hvilke kompromisser jeg er villig til at indgå, og hvad jeg ikke kan gå på kompromis med. Og det er jo det store spørgsmål i forhold til den individuelle frihed og længslen efter tosamhed.

Jeg slukker diktafonen og takker Christoffer for hans tid. Da han er gået, sidder jeg lidt og fifler med mine notater, derfor går der også et par minutter, inden jeg opdager, at kvinden er kommet tilbage og nu igen har slået sig ned ved bordet ved siden af. Hun kigger op, idet jeg drejer hovedet om mod hende, et kort sekunds øjenkontakt, og jeg forstår pludselig, hvad Christoffer mener.

Anne-Vibeke Mogensen



Inge Sofie Skovbo



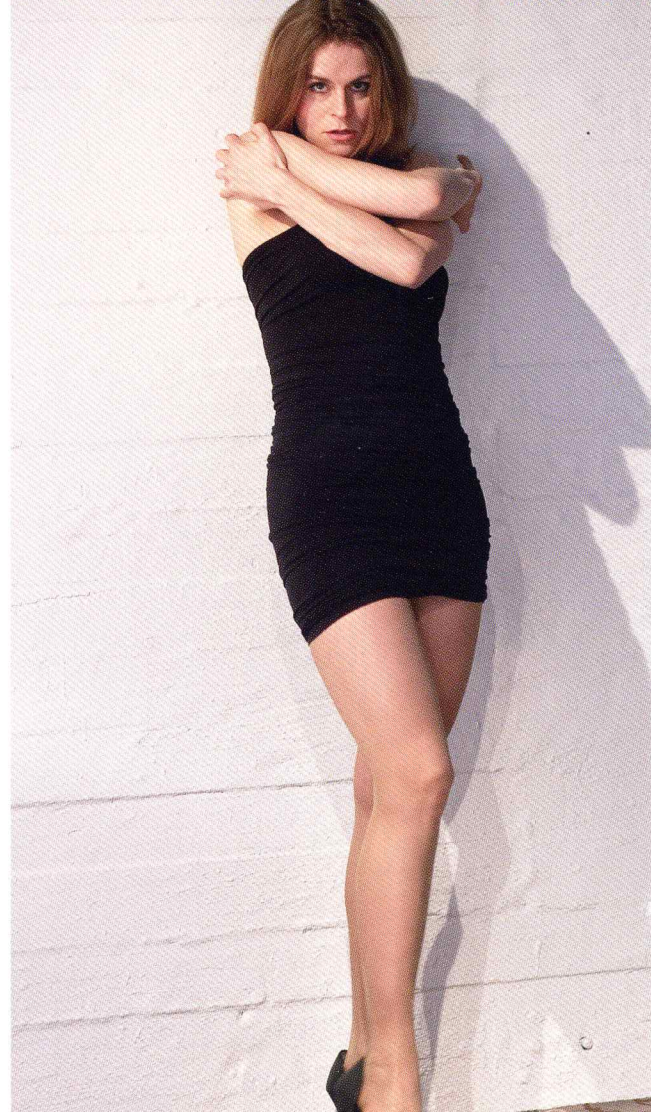
DE TING JEG FORVENTER AF DIG ER AT:

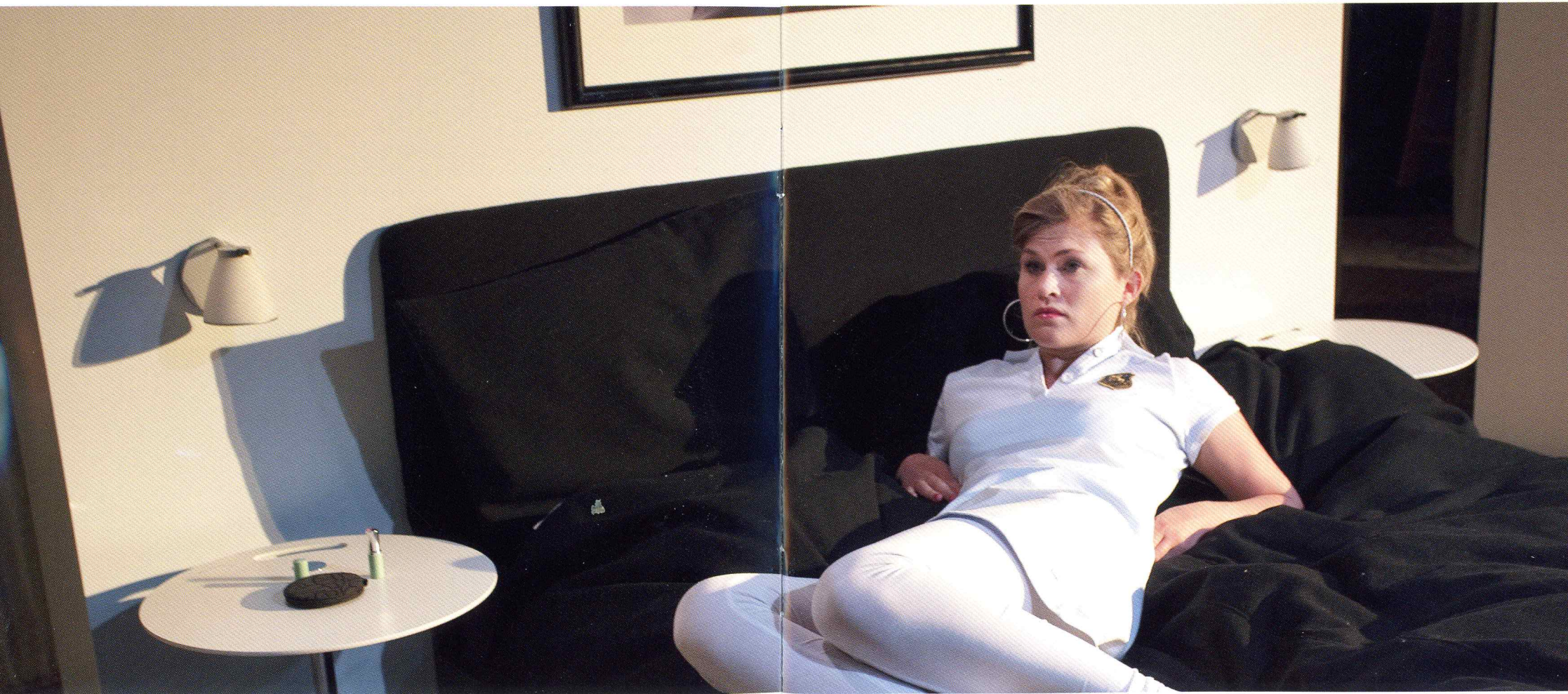
- Du har dit eget liv, men sætter mig i første række.
- Du vil gerne være sammen med venner og familie - både min og din.
- Du har "mindst" én interesse - ud over mig.
- Du har et fornuftigt syn på penge og ved, hvad resultatet af $2 + 2$ er.
- Du lever dit eget liv, men inviterer mig med - fordi du begærer mig som den gudinde, du hurtigt finder ud af, at jeg er.
- Du skal vide, at du vil have børn! Ikke lige i dag, eller i morgen, men du skal have et ønske om at få børn (mere end én).

Hentet fra kontaktannonce, ung kvinde, www.dating.dk

14

Kristine Nørgaard





JEG SØGER:

MANDEN, der kan være med på min sorte humor og giver mig både med og modspil. MANDEN, der tør sige sin mening, men som heller ikke er bange for at indrømme sine fejl. MANDEN, der både gider at tage ud og lave sjove ting, men også er til en dag på sofaen med masser af dvd'er. MANDEN, der vil nyde at have sjove lange samtaler den halve nat, for derefter at have sex den anden halvdel. MANDEN, der har sit eget liv, men som også vil tage del i mit. MANDEN, som forstår, at jeg er kvinde, og kan være mand for det.

Hentet fra kontaktannonce, ung kvinde, www.dating.dk

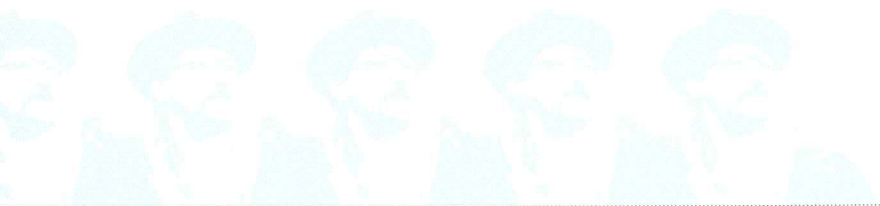


Kristine Nørgaard



RAINER WERNER FASS- BINDER

Den tyske dramatiker, film- og teaterinstruktør Rainer Werner Fassbinder, (1945-1982) begyndte sin karriere som skuespiller-elev på en privatskole, efter at han to gange var blevet afvist som uegnet af filmskolen i Berlin. I 1967 blev han instruktør ved det lille undergroundsteater Action-Theater i München, og året efter stiftede han sit eget gruppeteater under navnet antiteater. Med skuespillere fra teatret lavede han sin første spillefilm *Liebe ist kälter als der Tod* (1969, *Kærlighed er koldere end døden*), en titel, der kunne stå som overskrift for det meste af hans produktion. Grundtemaet var den udbytning af følelserne, Fassbinder så som en konsekvens af samfundsstrukturens nedslag i det private.



Fassbinder instruerede og/eller skrev på 16 år 31 teaterforestillinger, 33 spillefilm, fire tv-serier i 23 afsnit, fire radiospil og tre kortfilm. Desuden medvirkede han hyppigt som skuespiller i både sine egne og andres film.

I et interview, filmet få timer før han døde af et hjerteslag kun 37 år gammel, formulerede Fassbinder sit credo: "Mennesket behøver sig selv endnu en gang for at blive hel". I filmene kredser han ofte om en spaltning, som er neurotisk og en dobbelthed, som er helende, hvorfor også spejlet var hans yndlingsrekvisit. Via spejlet afslører han menneskets splittelse mellem den, det gerne vil være, og den, det er. Også hans skuespillere fastholder denne dobbelthed med deres let kejtede kropsholdning og diktion. De hviler sjældent i sig selv og har kun glimtvis kontakt til deres egentlige jeg.

Gennem hele sin produktion skildrede Fassbinder Tysklands dramatiske historie i 1900-tallet. Weimar-republikkens sammenbrud ligger bag tv-serien *Berlin Alexanderplatz* (1980); den tyske antisemitisme beskæftiger han sig med i teaterstykket *Der Müll, die Stadt und der Tod* (1975), som pga. beskyldninger om antisemitisme ikke har kunnet opføres i Tyskland, men blev spillet af Mammuteatret i København i 1987 under titlen *Affaldet, byen og døden*. De menneskelige omkostninger bag 1950'ernes Wirtschaftswunder beskrives i filmtrilogien *Die Ehe der Maria Braun* (1978, *Maria Brauns ægteskab*), *Lola* (1981) og *Die Sehnsucht der Veronika Voss* (1982, *Veronika Voss' længsel*). 1970'ernes kvindekamp spejles i *Die bitteren Tränen der Petra von Kant* (1972, *Petra von Kants bitre tårer*) og *Martha* (1973). Fremmedarbejderproblemer tages op i *Katzelmacher* (1969) samt *Angst essen Seele auf* (1973, *Angst æder sjæle op*), og

endeligt skildres terrorismen i *Mutter Küsters Fahrt zum Himmel* (1975, *Mutter Küsters himmelfart*) og *Die dritte Generation* (1979, *Den tredje generation*). Nazitiden nåede Fassbinder kun at beskæftige sig med i den mindre vellykkede *Lili Marleen* (1980), men til gengæld viser de fleste af hans film, at nazistiske værdier har overlevet nazismens sammenbrud og genintegreres i det borgerskab, de er udsprunget af.

Som barn af krigen havde Fassbinder et problematisk forhold til sin tyske identitet. Men hvor anarkistisk og traditionsomstyrtende han end var politisk og kunstnerisk, knyttede han samtidig an til den periode, hvor det bedste i tysk kultur blev tilintetgjort i de nazistiske bogafbrændinger. Han identificerede sig med de kunstnere, som blev tvunget i indre eller ydre eksil af nazismen, fx Bertolt Brecht (1898-1956), Oskar Maria Graf (1894-1967), Marieluise Fleißer (1901-74) og Alfred Döblin. Når han en sjælden gang instruerede andres tekster, søgte han ofte deres værker. Fassbinders yndlingsinstruktør i Hollywood, Douglas Sirk, var også flygtet fra nazismen. At Fassbinder formåede at udvikle en ny folkelig filmform af de første avantgardefilms strenge form, skyldtes ikke mindst indflydelsen fra Sirk, hvis Hollywood-melodramaer han på original vis omplantede til den bayerske provins.

Som dramatiker blev Fassbinder introduceret i Danmark med teaterversionen af *Petra von Kants bitre tårer* på Svalegangen i Århus i 1975, og ud over *Affaldet, byen og døden* er bl.a. *Den brændende by* (*Das brennende Dorf*) blev opført på Aarhus Teater i 1983. Så sent som i 2004 havde *Angst æder sjæle op* premiere på Aarhus Teater.

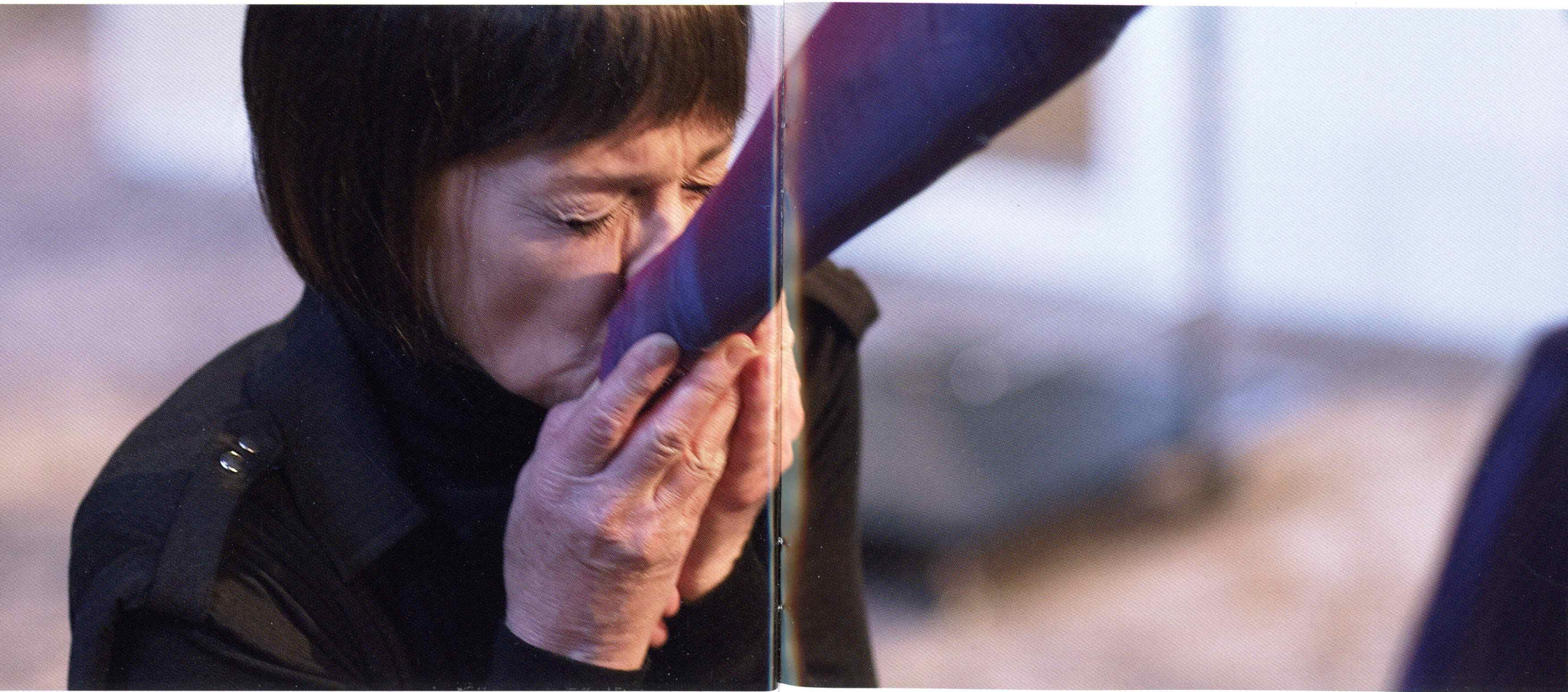


Jeg søger en fantastisk dejlig mand... en, der ved, hvordan man behandler en kvinde på bedste vis. Jeg elsker at blive forkælet og omvendt... Personligheden er den vigtigste, men kemien skal selvfølgelig også være der. Jeg søger ham, der vil vise mig, at jeg er hans kvinde og tør vise det, ham der vil tage del i mit liv, ham der ikke vil lave om på mig men hjælpe og støtte, grine, græde, hygge og nusse om mig.

Hentet fra kontaktannonce, ung kvinde, www.dating.dk

Lene Vasegaard





LIDT OM HVAD JEG SØGER:

EN MAND, der vil have mig som sit omdrejningspunkt, men som tør stå på egne ben. EN ÆRLIG, respektfuld, loyal, bare lidt romantisk, varm og humoristisk mand. DU MÅ GERNE gå lidt op i dit udseende og skal gerne dyrke en form for motion. DET EROGSÅ EN FORDEL hvis du ikke er et "sofa menneske", men elsker at være aktiv og lave diverse ting (Men en dag på sofaen er dog ikke udelukket, for når man er to er det jo lidt hyggeligere) EN DER ER REJSELYSTEN, da jeg gerne opleve lidt mere af verden omkring mig. DET BETYDER IKKE NOGET FOR MIG, hvad du beskæftiger dig med, så længe du har godt med ambitioner! EN DER ER FRI af tidligere forhold og er "i kontakt" med sine følelser. MED ANDRE ORD en, der forstår at give en kvinde alt det, hun ønsker.

Hentet fra kontaktannonce, ung kvinde, www.dating.dk

Inge Sofie Skovbo



**PETRA VON KANTS
BITRE TÅRER**

Af

**Rainer Werner
Fassbinder**

Iscenesættelse

Christoffer Bernald

Scenografi

Magdalena Stenbeck

Oversættelse

Ib Thorup

Bearbejdelse

**Trine Holm Thomsen
Christoffer Bernald**

Lysdesign

Peder Jacobsen

Lyddesign

Jeppe Larris

Petra von Kant

Inge Sofie Skovbo

Marlene

Merete Voldstedlund

Karin Thimm

Kristine Nørgaard

Gabriele von Kant

Mette Døssing

Sidonie von Grasenabb

Anne-Vibeke Mogensen

Valerie von Kant

Lene Vasegaard

PRODUKTIONSTEAM

Forestillingsleder

Joe Otterstrøm

Scenen

Karin Grouleff Christensen

Sufflør

Hanne Wolff Clausen

Marketing

Barbette B.C. Møller

Frisør

Jenni Koch

Malersal

Katrine Dølpher Bunton

Skræddersal

Kirsten Thomsen

Smed/snedker

Bent Sørensen

Rekvisitør

Silja Rønnow

Afvikling lyd/lys

Jesper Uglsøe

Påklædere

Louise Daa Løfquist

Ena Alvarado Madsen

Musik

KMFDM

David Bowie

Stéphane Pompuognac

Dafonke

Duffy

Portishead

Premiere

Aarhus Teater

Studio 22.04.09

Forestillingens varighed
ca. 1 time og 30 minutter
uden pause

Programredaktion

Trine Holm Thomsen

Louise Rahr Knudsen

Jakob Holm

Agnete Krogh

Foto fra afsluttende prøver

Jan Jul

Program layout

Jørn Moesgård as

Tryk

EJ Graphic A/S

Tak til



Fritz Hansen A/S

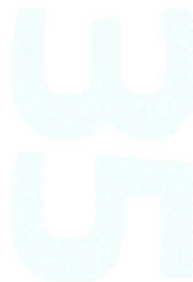
ege

we create more than carpets

Ege Tæpper



Light Years



HOVEDSPONSORER



BYEN & BRYGGERIET

www.ceres.dk

**Skandinavisk
Tobakskompagni**

www.st.dk

MEDIEPARTNER



www.jp.dk

EVENTSPONSORER



www.danskebank.dk

Søren Jensen

Rådgivende Ingeniørfirma

www.sj.dk

www.aarhusteater.dk er
udarbejdet af Heyday og ITIDE
i Ajour CMS



Kulturministeriet
støtter Aarhus Teater

AARHUS TEATERS ERHVERVSKLUB

A/S Panda VVS

DELACOUR DANIA

EJ Graphic A/S

Elna og Erik Mariagers Fond

Heyday ApS

Holst, Advokater

Itide A/S

Jyske Bank

Jørn Moesgård as

KPMG

Lindpro

Malermester Erik Dalsgaard A/S

Mangaard Travel Group

Martin Professional

MetroXPress

Nordea

Nykredit

Post Danmark A/S

Schouw & Co.

Sophies Tøjhus

Spar Nord Bank

Sparbank

Sparekassen Østjylland

Aarhus Lokalbank

Aarhus Oliefabriks Fond

for Almene Formål

Århus Stiftstidende

Where2go

AARHUS
TEATERS
SÆSON-
MAGASIN

09//10

UDKOMMER
DEN 4. MAJ

